

In het erfgoedhuis aan de Burchtstraat 63: het kalenderblad April

Achter de balie van het erfgoedhuis aan de Burchtstraat 63 in Nijmegen wisselen zich drie taferelen per kwartaal af. Een uitvergroete miniatuur is op dit moment het kalenderblad April. Dat leek mij een leuke aanleiding om wat meer te vertellen over deze bijzondere illustratie bij de heiligenkalender van april.

Ik ga er van uit dat de lezers van de nieuwsbrief allen een van de boeken van Clemens Verhoeven en André Stufkens in hun bezit hebben. 'Bekend veronderstelde stof' heet dat in het onderwijs. Mocht dat niet het geval zijn, is dat een goede aanleiding om ons erfgoedhuis te bezoeken en daar tegen een scherpe prijs een exemplaar aan te schaffen.

Eerste indruk

Zes indrukwekkende adellijke lieden vragen om aandacht met links van hen een blond manneke. De actieve handbewegingen van de hovelingen maken het tafereel levendig en maken ons nieuwsgierig. Zoals ook de twee hurkende sjeke dames met iets bezig zijn.

Het adellijk gezelschap verblijft in een weiland omrand met bosschages in een zich nog ontwikkelend perspectief. Naast het weiland ligt een ommuurde tuin evenzo in zich ontwikkelend perspectief. Een meer, rivier of slotgracht op de achtergrond figureert als onderstreping van een indrukwekkend kasteel en dorp, Dourdan.

Dourdan

Het indrukwekkende kasteel Dourdan was een Frans Kroondomein en werd eigendom van Jean de Berry in 1385. In 1411 werd de stoere burcht ingepikt door Jan zonder Vrees. Het kasteel is deels nog intact en te bezoeken.

Anderen zijn van mening dat vanwege het water ervoor het kasteel Pierrefonds is, indertijd eigendom van Louis d' Orleans.

De rivier ervoor is dan de Oise.

We kunnen zien dat twee vissers actief zijn met een drijvend visnet, een mooi detail.

De adellijke lieden, de personen

Variatie 1 Veel auteurs kiezen ervoor om hier de verloving van Charles d'Orleans met Bonne d'Armagnac afgebeeld te zien en daar is het nodige over te vertellen. Het is wel een verhaal waarbij je goed op moet letten wie wie is. GTST is er niks bij.

Bonne d'Armagnac was een kleindochter van de Duc de Berry. Charles was de zoon van Duc de Berry zijn neef Louis d'Orleans met wie de Duc redelijk overweg kon.

Charles verlooft zich hier als 16-jarige met de 11-jarige Bonne. Ondanks zijn leeftijd was Charles al weduwnaar van Isabella de Valois die in 1409 in het kraambed was gestorven. Hun dochter Jeanne de Valois bleef in leven. Charles was overigens al jong wees, want zijn vader werd door Jan zonder Vrees in 1407 koelbloedig vermoord.

Met deze Jan zonder Vrees, een andere neef van de Duc de Berry, namelijk de zoon van Filips de Stoute kon de Duc de Berry minder goed overweg. Tijdens het huwelijk van Charles en Bonne in april 1410 werd daarom de Armagnac partij opgericht tegen de Bourgondische partij van Jan zonder Vrees.

Gezien de leeftijd van Bonne moest Charles zich voorlopig gedragen. Nog zonder met elkaar het echtelijk bed gedeeld te hebben toog hij in 1415 ten strijde tegen Engeland en werd gevangengenomen om vervolgens 25 jaar al dichtend in redelijke welstand zijn ballingschap door te brengen. Tijdens die ballingschap overleed zijn onbeslapen bruid.

Charles hertrouwde teruggekeerd in Frankrijk met Maria van Kleef en werd de vader van Lodewijk XII van Frankrijk.

De figuren in de tweede lijn zijn dan de ouders van Bonne. Bernard d'Armagnac en Bonne de Berry.

Variatie 2 Volgens andere auteurs is de adellijke figuur in blauwe houpelande de Duc de Berry zelf die hier in 1389 en 49 jaar oud, in het huwelijk treedt met de 12-jarige Jeanne de Boulogne, zijn tweede echtgenote. De gebroeders waren toen nog kwajongens in Nijmegen.

Variatie 3 Weer andere auteurs spreken van de verloving van Marie de Berry -de vierde dochter van Jean Duc de Berry- met Jean de Bourbon (Auvergne et Clermont) in 1400.

Zij was 25 jaar oud en al twee keer weduwe. Jean was 19 jaar.

(Marie of Berry and her third husband John of Bourbon. Guillaume Revel, Armorial d'Auvergne: BNF Français 22297 f. 17r)

Al met al, weten we het niet zeker maar variatie 1 spreekt het meest tot de verbeelding en wint in de literatuur op punten.

De adellijke lieden, de kleding

Het is niet niks wat we hier te zien krijgen. Aan alles is te zien dat deze dames en heren uit de hoogste kringen komen en gekleed zijn volgens de laatste uitbundige mode.

De edele dame en heer op de voorgrond in koninklijk blauw en violet brokaat stralen een hoge positie uit. Zowel het blauwe brokaat als de koninklijke tekens in goud zijn alleen al aan

materiaalkosten duur. Zijn hoed is modieus en door de constructie met vele meters zijde een kostbaar exemplaar. De adellijke dame met een trendy open kraag en haar houppelende hoog boven de gordel opgebonden benadrukt haar vrouwelijkheid. De drie andere adellijke dames zijn daarin identiek. Dergelijke modieuze en dure kleding straalt individualisme, bewustzijn en status uit.

Het charmant hurkende bloemenplukkende adellijk meisje draagt geen hoed maar een bloemenkrans en een roze houppelende. Daaraan herkennen we een ongehuwde vrouw.

Het blonde manneke in rode kledij met zwarte kaproen is duidelijk een dienaar, wellicht een 'valet de chambre' met ceremoniële staf.

April is een toppertje van de gotische miniatuurkunst. Een meesterwerk van de Gebroeders van Lymborch. Als je niet beter weet straalt de miniatuur welstand en onbevungen geluk uit. Het werkelijke verhaal achter deze afgebeelde edelen is een menselijk drama.

Nijmegen, februari 2020,

Hubert C.W. Hendriks

www.TrotsVanNijmegen.nl